

Srce boli za tebe!

Vuk:

Sveta noć je, bor na stolu
kre njeg tužna majka sjedi
Svetu večer kitili su od
zvijezdica traci blijedi.
Poveč, golob, kaj si mi vu tuogi
Morti tebe štiera druga ljubi?
Dva dni je kaj mene
Srce boli za tebe.

(Svojedobno sam u emisiji narodne glazbe na zagrebačkom radiju čuo ovakvu urednikovu intervenciju: stih međimurske narodne *Ki ljubiti ne zna naj se ne hapljuje*, promijenio je u *Ki ljubiti ne zna naj se ne kušuje*; urednik nije znao značenje „hapljuje“, što mu svakako ne služi na čast, ali jedan etnomuzikolog, nastavnik glazbenog odgoja, rođeni Međimurec takvo što u navedenim stihovima ne bi si smio dopuštati!).

Moglo bi se toga još nanizati iz Zvonarove pedantne, ali i polemičke studije. Ukratko, dao si je truda, zavirio u sve relevantne pristupe popijevkama Florijana Andrašeca (osobito u monografski pristup Zvonimira Bartolića), knjigom je otvorio vrlo važno ali i osjetljivo pitanje individualnog, nadarenog pojedinca i njegove sredine oko poetike i sudbine te popijevke, ali je ponajprije ukoričio sudbinu jednog samozatajnog međimurskog pjesnika i pjevača, melografa koji je – što zapisom, što vlastitim uradcima – dao velik doprinos i sudbini i vrijednosti te popijevke koja je, eto, svjetska kulturna baština. Zvonar je „zazvonio“ o Florijanu Andrašecu i time nastojao ispraviti jednu veliku nepravdu. Hoćemo li je uvažiti ili ostati gluhi kao što se gluhoća manje-više „čula“ i za kantorova života?

Stjepan Hranjec

MEĐIMURSKI FRAZEMI I POSLOVICE OTETI ZABORAVU (Anđela Frančić, Mira Menac-Mihalić, *Rječnik frazema i poslovia međimurskoga govora Svete Marije. Kaj? Storijska Kanižaj!, Knjigra, Zagreb, 2020.*)

Kot sonce greje, kruh rodi (posla ima posvuda, samo treba htjeti raditi), čega se j^uoči boje, to roke fčine (ne treba se unaprijed bojati posla), de vroq nęmrę, tam babo p^uošlję (žene su u stanju sve učiniti, pa i ono što je naizgled nemoguće), m^ęęti pęnez kak ljoščinjja (imati jako puno novca), m^ęęti pęnez kak žaba perja (nemati novca), kaj m^ę petę kręđęš? (ne idi preblizu za mnom), petę m^ęknęti (otići) samo su neki od poslovia i frazema marno prikupljenih u novoj knjizi „Rječniku frazema i poslovia međimurskoga govora Svete Marije. *Kaj? Storijska Kanižaj!*“ autorica Anđele Frančić i Mire Menac-Mihalić.

Sveta je Marija donjomeđimursko naselje, smješteno dvadesetak kilometara istočno od Čakovca, a desetak kilometara zapadno od utoka Mure u Dravu. Prema posljednjemu popisu

stanovništva iz 2011. šesnaesto je po veličini naselje u Međimurju, središte istoimene općine i župe, kojima pripada i susjedno naselje Donji Mihaljevec. Od 1995. godine Sveta se Marija neizostavno spominje u kontekstu hrvatskoga čipkarstva, zato se svetomarska čipka i nalazi na naslovnici knjige, upravo iz toga razloga što je tada obnovljena gotovo zaboravljena izrada špici (čipke na batiće, klepane čipke).

Autorice *Rječnika* iskusne su i eminentne poznavateljice hrvatske dijalektologije i frazeologije. Anđela Frančić izvorna je govornica svetomarskoga govora. Frazemsko i poslovično blago Svete Marije bilježila je posljednjih desetak godina. Mnoge je frazeme prikupila usmjerenim upitnikom izrađenim u sklopu projekta Istraživanje hrvatske dijalektne frazeologije. Kao rođena Međimurka, a filologinja po struci,

nije ostavila svoj zavičaj po strani, već mu se iznova vraćala brojnim znanstvenim radovima – spomenimo samo knjigu *Međimurska prezimena* (2002) i radove *Iz poredbene frazeologije međimurske kajkavštine* (1997), *Povijest imena naselja Sveta Marija* (2008), *Upitni frazemi Donjega Međimurja* (2020) i dr.

Mira Menac-Mihalić začetcnica je hrvatske dijalektne frazeologije i najuglednija znanstvenica u tome području hrvatskoga jezikoslovlja. Godinama je vodila projekt u okviru kojega je istraživala foneme u više od stotinu hrvatskih govora svih triju hrvatskih narječja. Autorica je brojnih znanstvenih radova iz dijalektne frazeologije, a ovdje bih spomenuo samo knjige iz toga područja koje je priredila sama ili u suautorstvu – *Frazeologija novoštokavskih ikavskih govora u Hrvatskoj* (2005), *Frazeologija križevačko-podravskih kajkavskih govora s rječnicima* (2008) i *Frazeologija splitskoga govora s rječnicima* (2011). Njezino znanje i iskustvo iz dijalektne frazeologije svakako je pridonijelo vrсноći Rječnika.

Ova knjiga nije rječnik svetomarskoga govora u cjelini, nego samo njegova poslovično-frazeološko dijela. Nje ne bi bilo da nije bilo puno ispitanika – njih tridesetak. Veći dio zabilježenih frazema i poslovia pripada govoru stari(ji)h osoba, a manji dio govoru mladih stanovnika Svete Marije. Svetomarski govor ranije su istraživali vrсни dijalektolozi Mijo Lončarić

i Đuro Blažeka, ali poneki njihovi zabilježeni primjeri razlikuju se od onih kako ih je govorila i čula izvorna govornica Anđela Frančić. To je bio poticaj da se svetomarski govor, a posebice njegovo poslovično-frazeološko blago, još jednom istraži, popravi, nadopuni ili potvrdi ranije istražena stanje. Sama knjiga je izvrsno koncipirana s detaljnom znanstvenom aparaturom. U njoj se, prije samog rječnika, navode dosadašnja istraživanja i opisivanja svetomarskoga govora, slijedi opis govora na fonološkoj, morfološkoj, sintaktičkoj, leksičkoj i tvorbenoj razini, daje se definicija frazema i njihova podjela. Rječnik frazema i poslovia sadržava više od 3800 svetomarskih frazema i 160 poslovia, oprmjerenih u više tisuća rečenica. Knjiga je opremljena i Rječnikom istoznačnih i bliskoznačnih frazema i poslovia, Svetomarsko-standardnojezičnim razlikovnim rječnikom manje poznatih riječi, kao i Standardnojezično-svetomarskome razlikovnom rječniku manje poznatih riječi potvrđenih u Rječniku frazema i poslovia. Na kraju knjige navode se kratice, posebni znakovi, popis literature i kratki sažetak.

Na kraju valja zahvaliti autoricama, a posebno strpljivim ispitanicima, da se ovdje, na jednom mjestu, govor Svete Marije ispitao i opisao u detalje „da ga nigdar ne pozabimo“. Ova je knjiga samo djelić otimanja zaboravu svetomarskoga govora.

Boris Kuzmić

ČVRSTA NIT I OTPORNO TKIVO

(Emilija Kovač, *PARALELIZMI, One i oni*, Providenca BnM, Zagreb 2020.)

Emilija Kovač renomirana je autorica, koja čvrsto drži svoju pjesničku i proznu nit, stvarajući literaturu otpornu na habanje, uklopljenu u vrijeme, poticajnu za razmišljanje i konkurentnu u vrvežu imena i stilova, čime se obilježava današnji književni trenutak. Ona je izvanredno načitana i obaviještena, jezično osviještena, superiorno bilingvalna: u štokavskom standardu i

kajkavskom jeziku /idiomu pliva istom okretnošću, pokazujući vlastito uživanje u tekstu, u pletenju i stvaranju raznolikih jezičnih „mustri“. To uživanje prelazi i na čitatelja, premda bravurnost nije i jedina odlika teksta, već ima nešto dublje i više, što se od prave literature očekuje: naime, osjećaj „paralelne stvarnosti“, u koju će nas autorica povući i mi ćemo još dugo nakon